

NATUUR EN WELBEVINDEN IN DE STAD

Vermijd het volledig dichtplaveien van je speelruimte. Er zijn al te veel harde, saaie, trieste grijze speelplaatsen die smeken om wat groen.

“Uwe eerste botanische les is niet de studie van de deelen der plant, omdat de meeste handboeken met dit punt aanvangen, maar de bloemen aan uw venster en de boomen in den schooltuin moeten van in de laagste klassen vriendinnen en vrienden zijn van uw leerlingen”.

(uit M. Thiery, 'Encyclopedisch onderwijs', 1914)

Mr. Thiery was leerkracht en stichter van de eerste educatieve heemtuin in de lage landen. Deze tuin is nog steeds te bezoeken als 'Tuin van Kina', Berouw 55 te Gent.

Dit citaat geeft meteen weer waarover deze fiche gaat: Hoe kunnen we op school de verbondenheid met de natuurlijke stadsomgeving vergroten?

BUITENSPEELDAG, NATIONALE MODDERDAG,...

Het is algemeen bekend: kinderen zouden meer buiten moeten spelen. We weten dat een kind dat urenlang snackend naar TV zit te kijken meer risico's loopt dan eentje dat in de bomen klimt. We weten dat buiten spelen verrijkend is, vooral in een natuurlijke omgeving.

De maatschappij en het beleid erkennen dat we de jeugd de nodige buiten-kansen moeten bieden. Vervreemding van de natuur is, zeker in de stad, een risico maar we kunnen er gelukkig iets aan doen. Door de aanleg van speel-en leergroen in en rond de school kunnen we de stadskinderen dagelijks in contact brengen met de natuur.

WAT EN WAAROM?

Inrichting en gebruik van een groene speelplaats

Wanneer kinderen of jongeren zich vervelen, vormen pestgedrag en ruzies een groot probleem. Dit vermindert merkbaar na het creëren van groene speelkansen. De leerlingen vinden meer rust, spelen creatiever, gevarieerder en socialer. Ze leren tegelijkertijd volgens hun eigen leerstijlen een aantal zaken die niet zomaar in klasverband kunnen aangebracht worden. Ook voor de leerkracht met iets minder groene vingers moet dit als muziek in de pedagogische oren klinken!

De LO -leerkracht is dan weer extra blij met de bewegingskansen en de mogelijkheden om o.a. via reliëf en natuurlijke klimaanleidingen de motorische ontwikkeling te bevorderen. Maak ook gebruik van buurtnatuur om te spelen. Vele scholen grenzen aan parkjes of wilde hoekjes, ook hier liggen kansen. Een bijkomend voordeel is dat de leerlingen nieuwe plekjes leren kennen en de speeldruk op de eigen speelplaats afneemt.

Hoe pak je het aan?

1. Elke school kan dit! Zorg voor een duidelijke teamvisie rond buitenspelen en natuur op school. Doe dit samen met collega's en directie maar betrek ook leerlingen en ouders. Zo wordt dit een participatief proces.
2. Inventariseer de mogelijkheden en beperkingen van je terrein. Laat je hierbij zeker bijstaan door externen met ervaring.
3. Oogst ideeën bij kinderen, ouders en collega's, laat je inspireren door andere scholen.
4. Vertaal de ideeën naar een ruimtelijk praatplan. Dit kan nog bijgestuurd worden naar het eindplan toe. Zorg ervoor dat alle kinderen (jong en oud, meisje-jongen, actief of rustiger) aan bod kunnen komen op de nieuwe natuurspeelplaats.
5. Ga ook na of alles beheerbaar en betaalbaar is. Schat de veiligheidsrisico's in. Bedenk dat er veel meer mag en kan dan algemeen wordt aangenomen.
6. Nu is het tijd om je budget en uitvoeringsplan op te stellen. Spreek je netwerk aan voor materiaal en hulp.
7. Neem je tijd voor de uitvoering, alles moet niet in één jaar gerealiseerd worden. Denk meteen ook aan een beheersplan op langere termijn.
8. Maak tot slot een risicoanalyse.
9. Het groene avontuur kan beginnen!

Meer info: <http://www.springzaad.be/aan-de-slag>

Inspiratie nodig?

Heel wat (brede) scholen timmeren reeds aan de weg. Ze bieden inspiratie aan anderen.

- Zo heeft BSGO Hendrik Conscience met zijn 'groene vingers' -project de buitenruimte omgetoverd tot een groen leer- en speelparadijs.
- Op Bubao Heemschool 1 maakte men een mini – kinderboerderij.
- In [Les Peupliers](#) is contact met dieren en natuur een centraal gegeven in het schoolproject.
- Basisschool Regenboog in St. Jans-Molenbeek en 't Regenboogje in Etterbeek maakten van de heraanleg van de speelplaats gebruik om natuurhoekjes in te richten.
- H. Hart Jette richtte mee een deel van een nabijgelegen park in als speelgroen, bepaalde klassen gaan vaak in een gemeentepark spelen tijdens de speeltijd.
- Ook het SO laat zich niet onbetuigd: KA Etterbeek plaatste zelfgemaakte nestkasten, KTA Jette ging voor een zelfgemaakt insectenhotel en een kruidentuin , [Instituut Redouté-Peiffer](#) ging zelfs voor bijenkasten.

Dit is maar een greep uit de scholen die natuur en spel een plaats geven op hun speelplaats of in hun buurt.

Samenwerking is nodig

'Je kunt niet zonder de anderen' zong Zjef Vanuytsel al in 1970. Natuurprojecten (inrichting van speel- en leernatuur, tuinieren, natuurbeheer,...) vragen om een samenwerking tussen partners binnen en buiten de school: senioren, buurtcomités of buitenschoolse opvang en crèches. Ook ouders zijn een belangrijke partij: zij die niet graag vergaderen steken vaak vlot de handen uit de mouwen of willen in de vakantieperiodes wel wat zorg opnemen. Binnen de school vind je vaak heel wat vaardigheden en gratis materialen. Laat je ook omkaderen door mensen met ervaring en experts waar nodig.

Hoe pak je het aan?

1. Maak een inventaris van alle taken in de opbouwfase en de beheerfase.
2. Plaats de deeltaken in een kalender en zoek uit wat je met welke klas zelf kan doen. Voor de andere taken zoek je meters/peters onder de ouders.
3. Je kan ook (zeker in de opbouwfase) één of twee werkmomenten voorzien. Deze moeten goed voorbereid zijn: planning, materiaal en een hapje en een drankje maken er momenten van om nog eens over te doen.
4. Het spreekt vanzelf dat alle communicatiekanalen dienstig kunnen zijn om ouders te informeren en enthousiasmeren.

Meer info: <http://www.springzaad.be/wie-kan-helpen>

Inspiratie nodig?

- Duurzame brede school 'De Kriek' (Schaarbeek) werkt samen met een buurtcomité en plantte bloembollen in de openbare ruimte.
- St. Joost -aan-zee organiseerde maandelijkse tuindagen met ouders en kinderen.
- In Kasteel Beiaard (NoH) zorgden ouders en leerkrachten er samen voor dat het hun bosje bramenvrij en dus voor leerlingen toegankelijk werd.
- De ouders van St. Ursula (Laken) hebben ook plannen, ze legden alvast een levende wilgentunnel aan. Vele andere scholen kunnen beroep doen op ouders om hun vergroeningsplannen mee te realiseren.

Natuurlessen: Ken je plekje!

Leerkrachten kunnen hun eigen ruimte of natuurgebieden in de buurt gebruiken voor natuureducatieve activiteiten. Een goed evenwicht tussen natuurbeleving en veldwerk zorgt ervoor dat natuurlessen een verrijkende ervaring worden. Teams kunnen zich bijscholen via een praktijkgerichte pedagogische studiedag op maat. De school kan hiervoor Kris Van Ingelghem contacteren via kris@goodplanet.be.

Je hoeft zeker niet alle planten en dieren te kennen. Het is vooral goed om samen met de leerlingen op ontdekking te gaan: samen zoeken, eventueel determineren en experimenteren is leerrijker dan een docerende wandeling. Leerlingen leren vooral veel bij als de leerkracht hen leert zoeken naar verbanden. Voorzie ook altijd ruimte voor vrije natuurervaringen en belevingsmomenten. Deze hebben vaak een grote impact, vooral bij de jongsten.

Probeer ook eens poëzie en andere muvo- en taalactiviteiten in de natuurtuin, ook dan werk je aan de eindtermen.

Inspiratie nodig?

- De Stadsmus (Oudergem) werkte zelf [zintuigenkoffers](#) uit. In hun heringerichte boomgaard kunnen de kinderen een blotevoetenpad aanleggen, kampen bouwen enz.
- Meerdere scholen nemen deel aan het project Educatief Natuurbeheer en gaan met een natuurgids op stad in het gebied dat ze mee beheren.

MEER INFO

Op www.springzaad.be vind je heel wat informatie over natuur voor kinderen. Bij de publicaties op deze site vind je een waslijst aan boeken en brochures die je ook (gratis) kan uitlenen in de [Mundo-Bib](#).

Leermiddelen rond bos en bomen lager onderwijs) vind je op www.deboomin.eu.

De brochure [Vitamine G\(roen\)](#) biedt heel wat tips die ook voor scholen bruikbaar zijn.

Je kan beroep doen op Kris Van Ingelghem kris@goodplanet.be (NME -Brussel) en [MOS Brussel](#) voor ondersteuning bij de aanvang van je natuur-op-schoolproject.

Wil je een intensief traject rond biodiversiteit op school hou dan zeker de [oproep voor de schoolprojecten van Leefmilieu Brussel](#) in het oog (telkens begin kalenderjaar voor projecten voor het volgende schooljaar). Blijf op de hoogte van andere relevante oproepen via de [e-nieuwsbrief 'NME in Brussel'](#).